

STATSRÅD KETIL SOLVIK-OLSEN

Kopi:
H.M.K.
Div.

"Det er nå den uting ved sammenhenger at de aldri innkaller til pressekonferanse. De er like håpløst vanskelige å oppstille til fotografering som prosesser." (Niels Chr. Geelmuyden)

EIN GONG VAR VI EIT SAMFUNN

Om lørdagsavis, avis og post i alminnelighet, samt om papirets fortreffelighet.

Overskriften er lånt fra journalist Siri Helle, Dag og Tid 19.01.18; hun synes ha lest et senere høringsnotat fra Dep. Jeg har ikke.

"Sjølvsagt burde vi ha skjøna det. At laurdagsposten berre var eit fyrste skritt, nedgraderinga av A-post til B-post eit sidesteg, at ordninga med privat laurdagsavisombering ikkje var skapt for å vare. For skal vi tru høyringsnotatet "Kravet til leveringspliktige posttenester i framtidene - forslag til endring av Postloven", har styresmaktene alt bestemt seg for å kutte postomberinga frå fem til to dagar, og då "er det vanskelig å forsvare å benytte de innsparte midlene - som kunne gått til andre viktige tiltak i samfunnet - til omdeling av papiraviser til en svært begrenset gruppe av befolkningen".

Bedrifter 'utenfor Ring 3' kan antas ville innvende at tilfellet allerede angår mer enn "omdeling av papiraviser". Samt å ville etterlyse en påkrevet restaurering av Postverket.

"Det er ingenting som har fungert med logistikken siden nyttår", konstaterer "Per Ivar Skaanevik, som driver bedriften "Ofotlab" fra gården sin i Myklebostad på Tjeldøya. Laboratoriet analyserer grovfôrprøver for andre bønder i hele landet." "Det er ikke lett å drive laboratorium på Tjeldøya når postpakker utleveres bare en gang i uka. Prøvene mugner underveis med Posten."

"Harstad Tidenes beskriver tilstanden etter Posten/Brings nyeste planer og moderniseringer: "Bring deler ut bedriftspakker med ulikt antall utdelingsdager, alt etter hvor langt fra kjerneområdet man befinner seg. I Harstad er det utlevering hver ukedag, mens man for eksempel på Myklebostad og Hol i Tjeldsund kun har utlevering en dag i uka. Det er på onsdager. Hvis pakker kommer inn til terminal rett etter utdeling, kan de bli liggende ei uke".

Og det er ikke bedre med brev: "Stortinget bestemte at Posten fra nyttår 2018 kunne slå sammen A-post og B-post. Brev skal som hovedregel ta to dager, ikke én dag som tidligere, fra avsender til mottaker i Norge. I denne forbindelsen reduserte Posten antall postfly nordover. Siden sorteringssentralen for brev på Evenes ble lagt ned, ble også postflyet innstilt. Mesteparten blir nå kjørt med bil og tog." (Erling Kjekstad; Olemic er sørgelig vanlig; Nat. 02.03.18)

Men. Papiraviser; "til en svært begrenset gruppe av befolkningen"; endog en ekstra "begrenset gruppe"; postboksrasen:

Ca. november 2016 opphørte lørdagsavis i lokal postboks; den aller enkleste postlevering midt på Agder.

2

11. jan. 2017 forteller meg butikksjef post-i-butikk, at lørdagsavis stadig var blitt mottatt men ikke fordelt grunnet manglende distribusjonsavtale for lørdag. 23. jan. forteller samme at alt mottatt fordeles; mao. lørdagsavis mottas ikke; hverken fra Posten/Stokke eller Kvikkas/Norpost.

Dep. skriver meg (21.des. 2016) at det "er viktig at du ... melder tilbake til din avis, slik at de er klar over situasjonen og lettere kan adressere den." Senere, i telefonisk kontakt med Nationen, antydes c/o-adresse til post-i-butikk som mulig løsning; enda senere opplyses fra Klassekampens abonnementsavdeling at postboksadresser generelt ikke mottar lørdagsavis. Underlig, eller kanskje ikke, at dette ingensteds jeg har lest har vært tema.

Mulig Dep. vil si avisene ikke leverer. Men Dep. har ikke levert. Å dømme etter plastpakningen ("samlebunt ... Pakken inneholder 1 navned avis") som etter årsskiftet følger flere dagsaviser inn i postboksen, kan resultatet av Dep.s manglende leveranse (eller litt bredere sett, Dep.s de facto sabotasje av Postens lørdagsdistribusjon) synes å være abonnementsoppsigelser.

Jeg antok tidlig tentativt at bortfall av lørdagsavis er del av en hissig 'digitalisering' av Kongeriket. Antagelsen vedblir. Postboksrasen er et godt sted å begynne.

"Sjølvsagt burde vi ha skjønna det"...

"Det er ikke lenger marked for dagens leveringspliktige posttilbud", seier dei i årsmeldinga for 2016.

Er det ikkje noko paradoksalt med eit postvesen som ikkje vil levere brev? Som heller vil investere i logistikk i utlandet, sjølv om resultatet for logistikkavdelinga var negativt i 2016, medan postavdelinga synte positive tal, sjølv med underdekning i den statlege finansieringa av dei ulønsame postkassene våre? Dei er kreative når det gjeld kva vi kan gjere i staden for å få post av Posten. Det skal dei ha. Heimehjelpar kan ta med aviser, vi kan få postboksar på butikken, og norske sjukehus har forhandla ein eigen avtale ..."

"På same vis har dei rekna på kor mange kilometer postboda slepp å køyre, men ikkje kor mange kilometer kvar og ein av oss må køyre for å kome til boksane og butikkane og aviskioskane. Ikkje deira problem? Nei, men vi var ein gong eit samfunn som brydde seg om dei samla kostnadane og kilometerane." (Helle) (Og det kunne tilføyes med Eivind Buene (KL.k. 06.12.17) at "Som alle andre er jeg i ferd med å bli min egen kundebehandlar. Mot løfter om forenkling og tilgjengelighet går vi alle gjennom en selvbyråkratiseringprosess.")

"-Det verste var då dei slutta å ha ruter om laurdagen, den dagen då folk flest hadde best tid til å lese aviser. Det trur eg er første spikaren i kista for Posten her i landet. Leiinga trudde at me ville bli glade for omlegginga, men realiteten er at andre tilbydarar overtar meir og meir av det som Posten har hatt som sitt område. Aviser og blad forsvinn litt etter litt. Snart er det berre reklame me ber rundt på. Det er trist, men utviklinga vil nok halda fram. Det neste er sannsynlegvis at me får postomdeling færre dagar i veka, seier Torgeir Uleberg"; landpostbod gjennom 47 år (Setesdølen 14.02.17);

"-Eg har aldri grua meg til ein einaste arbeidsdag, men eg synest det blir utrøveleg slik arbeidsmengda no er lagt opp med altfor lange ruter, og ferdigsortert post frå Stokke. Problemet med det som kjem ferdigsortert er at det fort viser seg at det er feilsortert. Då startar trøbbelet". (Hvis da posten i det hele blir videresortert fra Stokke og ikke returnert avsender.)

"-Før var Posten ein samfunnsinstitusjon som tok oppdraget sitt alvorleg. I dag er det berre snakk om økonomi, pengar og atter pengar. Den personlege servicen kjem i andre rekkja. Ikkje minst landpostboda får tildelt ruter så lange at det er heilt uråd å gjennomføre dei skikkeleg." "-... Ruta er lagt opp frå data-

maskinen og skrivebordet utan omsyn til topografi og landskap. Det er heller ikkje tatt omsyn til postmengda, pakkepost o.a., meiner Torgeir Uleberg."

3

Fra Dåsvasdalen til Grønland; Red. Bjørgulv Braanen, Klassekampen 21.10.17: "Et samstemmig storting har bestemt at det skal være femdagers postlevering i Norge. Det som skjer når staten ikke kompenserer for de reelle utgiftene, er at Posten selv blir en pådriver for å endre Stortingets politikk. Det er urede-
lig politisk spill fra regjeringens side. Aps samferdselspolitiske talsperson sier til Nationen at dette bare er omtalt i noen setninger i statsbudsjettet. "Det er umulig å skjønne hva pengene går til og hva disse tjenestene faktisk koster", sier han. Når Stortinget har vedtatt hvordan postombæring skal være i Norge, er det samtidig en instruks til regjeringen om å kompensere for de reel-
le utgiftene.

Nå skjer akkurat det samferdselsminister Ketil Solvik-Olsen (Frp) har lagt opp til. Etter at Posten i fjor sluttet med postombæring på lørdager, til stor skade for landets aviser, heter det nå i Postens kvartalsrapport at "neste naturlige skritt" er å kutte ned på antall dager for postomdeling... Posten ble opprettet for å gi likt posttilbud til alle i Norge. Det som nå skjer, er et anti-demokratisk spill som vil føre til ytterligere privatisering og daglig postombæring bare i de mest sentrale delene av landet."

KORT INNFØRING I PAPIRETS FORTRINNLIGHET

Georg Apenes talte om Store Mor ...

Les avis på www og du kan anta en eller annen fremmed 'algoritme' leser sammen med deg; loggfører og analyserer stoffpreferanser, oppsøkt og tilegnet kunnskap.

"The presumption is that the government, with rare exception, will not know anything that lawabiding citizens are doing. That is why we are called private individuals, functioning in our private capacity. Transparency is for those who carry out public duties and exercise public power. Privacy is for everyone else." (Glenn Greenwald)

"Målet til Stasi, Gestapo og KGB var å vite alt om egne innbyggere. Men det var under kapitalismen at målet skulle bli nådd", skriver journalist Harald Birkevold. (For tankene min får du alltid; Stv.Aft. 08.01.18)

"På vei tilbake til sentrum med U-banen etter besøket hos Stasi så jeg en plakat. "Hvem vet mest om deg? Stasi, NSA eller Facebook?" sto det. Det viste seg å være en reklameplakat for Berlins spionmuseum på Leipziger Platz, ikke langt fra det fordums kovedkvarteret til en annen beryktet, tysk organisasjon, Gestapo.

Spørsmålet er sørgelig relevant."

"I dag gir alle som ... frivillig fra seg data som samles inn og anvendes."

"Men hvis man ikke har noe å skjule, er ikke dette noe problem. Slik går det an å tenke, ikke sant?"

Det var pussig nok akkurat det Stasi sa også."

Over til Dag Sørås. "Jeg vet av erfaring hvor vanskelig det er å ordlegge hvorfor overvåking burde bekymre også lovlydige mennesker, da ethvert prinsipielt forsvar for retten til privatliv fremstår nærmest abstrakt. På den ene side vil de færreste av oss benekte den iboende verdien av den private sfæren, hvor tanker og ideer kan utvikles og modnes uten å dømmes av andre, men på den annen side er effekten av overvåking på "dem av oss som ikke har noe å skjule", relativt subtil."

"Oxford University kom tidligere i år ut med en studie som dokumenterer hvordan overvåking har en dempende effekt på hvilke artikler folk leser på Wikipedia..." "Studien viste at dette truer selve demokratiet ... og konsekvensen kan fort bli at man etter hvert ikke lenger er bevisst på sin egen selvsensur. Da må man revurdere sin status som et selvstendig tenkende menneske. Og da er det plutselig ikke lenger så abstrakt."

"En påstand som Snowden har gjentatt ved flere anledninger, er at det ikke å

bryr seg om overvåking fordi man ikke har noe å skjule, er like absurd som å si at man ikke bryr seg om ytringsfrihet fordi man ikke har noe å si. Noen ganger spekulerer jeg på om det er derfor apatien ser ut til å bære så utbredt når det kommer både til overvåking og ytringsfrihet."

"Man trenger ikke være spesielt dystopisk anlagt for å forestille seg et fremtidsscenario hvor flertalet anser ethvert forsvar for privatlivet som en form for sosialt avvik, og hvor det å ha en "privatlivfetisj" diagnostiseres som en mental lidelse på linje med paranoia." (En privatlivs-fetisjists bekjennelser; kronikk, Aft.p. 04.07.16)

"... innenfor terrorfryktens logikk er det helt naturlig med et spørsmål man kan høre ganske ofte: "Hvorfor er det så farlig å bli overvåket hvis man ikke har gjort noe galt?""

"I 2000 førte lovendringer til en solid utvidelse av katalogen med skjulte tvangsmidler." "I fjor ble dataavlesning innført. Begrepet innebærer i hovedsak at politiet kan hacke seg inn på personers PC eller mobiltelefon for å se hva som foregår der, i sanntid. Metodekontrollutvalget fikk oppdraget med å vurdere innføringen. Det var imidlertid et bestillingsverk, de skulle "utrede og foreslå regler som tillater at politiet tar i bruk dataavlesning som metode"."

"Til tross for at Datalagringsdirektivet ble stanset av EU-domstolen, står vi nå foran et mulig såkalt digitalt grenseforsvar (DGF)... I praksis vil imidlertid DGF innebære en overvåking av kommunikasjonen til de fleste innbyggerne i Norge".

"Det har meg bekjent aldri vært en terrorhandling i Nord-Korea, og jeg vil tro at kriminaliteten er lav. Men jeg vil ikke bo der. USA og Europa er blitt rammet av terror flere ganger, men veldig mange ønsker å leve nettopp her. Jeg innledet med å påstå at de fleste vil prioritere livet foran privatlivet. Fullt så enkelt er det altså likevel ikke.

Trygghet mot en mektig stat

Jeg skrev også at privatliv og trygghet er hensyn som står mot hverandre. Også dette er en sannhet med modifikasjoner, for retten til et privatliv gir trygghet mot overgrep fra en mektig aktør, staten selv. Jo mer informasjon om borgerne vi lar staten samle, desto mer makt har den over oss alle. Informasjonen kan brukes mot oss, eller den kan komme på avveie.

Overgangen fra barn til voksen er en reise fra formynderi - via stadig mindre innsyn - til man en dag selv er moden for å ta kontroll over sitt privatliv. Hvordan skal vi kunne utvikle vår voksne identitet og personlighet - uten et reelt privatliv? Og våre mange ulike sosiale sfærer - defineres ikke de nettopp av graden av privatliv - altså hvor eksklusive og intime de er? At privatlivet nettopp er privat, er en grunnleggende forutsetning for selvrespekt, gjensidig tillit og dype vennskap, for intime relasjoner - ja, for å kunne eksistere som voksne ansvarlige individer."

"Økende overvåking endrer oss som individer - men også som samfunnsmedlemmer. Handlinger og ytringer blir påvirket dersom det oppstår en frykt for å etterlate seg spor som kan gi negative konsekvenser. Samfunnsforskerne kaller det gjerne nedkjølingseffekten.

Nedkjølingseffektens press på ytringsfriheten vil begrense åpen meningsutveksling, og dette i større grad jo lenger fra det konforme sentrum en mening befinner seg. Dette vil i sin tur svekke demokratiet og dets legitimitet.

Advokatforeningen mener at forslaget til digitalt grenseforsvar må forkastes. Det representerer en masseovervåking som trolig vil være i strid med EMK, art. 8, og Grunnlovens paragraf 102.

Disse to bestemmelsene er rettsstatens grenseforsvar for privatlivet. Slik vi kjenner det - og ønsker å bevare det." (Leder i Advokatforeningen, Jens Johan Hjort; kortversjon av Advokatforeningens årstale; Aft.p. 23.11.17)

Men altså; som Nationen/NPK melder 19.01.18; Staten ved statssekretær Tommy Skjervold "meiner alle må tilpassa seg ein ny digital kvardag, og seier regjeringa arbeider på spreng for at alle skal kunna ta del i det digitale samfun-

net." Ikke bare "skal kunna", men arbeider på spreng for at alle skål; dvs. må.

5

Dep.s de færto felttog mot abonnemets-dags- (og ikke-dags-) papiravisene (det daglige papirbaserte tilsig av innen- og utenriksnyheter, kommentar, kronikk, debatt etc.) er bl.a. et bidrag til beskrevne nedkjølingseffekt. Men 'digitalisering' endrer ikke bare viljen (fryktadferd/risikovurdering), men også evnen. Det er noe med både formatet i seg selv samt også formatets virkning.

Noen må av nødvendighet profesjonelt forholde seg til store mengder skjermtekst. Derfor blir ikke skjermtekst uproblematisk eller jevngodt med papir. Skjerm vil, av gode grunner, ofte ikke være foretrukket format. (Og det kunne vært tilføyet en parentes om 'kontorlandskap'.)

Grønland igjen: Red. Braanen (06.02.18) er "opptatt av at leserne selv skal bestemme hvordan de vil lese avisa. Vi regner derfor med at det store flertallet fortsatt vil foretrekke å ha Klassekampen på papir. Papirformatet har noen åpenbare fordeler, som nettløsning fremdeles ikke kan matche. Den er lett å få oversikt over; du kan raskt bla gjennom for å finne ut hvilke saker du vil fordype deg i, og du får raskt et overblikk over hva utgaven inneholder og hvordan vi prioriterer. Det samme gjelder for e-avisa." (Jeg antar Braanen er enig med seg selv om at "Papirformatet har noen åpenbare fordeler". Endog den fordel at det kan finansiere journalistikk.)

Det er mer:

"Gje ungdomen bøker", er journalist Jon Hustads overskrift i Dag og Tid 05.01.18.

"Når IQ-en stiger gjennom generasjoner, kallar vi det i dag Flynn-effekten... Ein god skule, ein god diett og eit krevjande arbeidsliv gjev oss alle høgre IQ, ikkje målt mot samtida, men mot historia." Skriv Hustad.

"... det var i Norden Flynn-effekten var størst: Vi var nemleg verdsleiande både i skulegang for alle, i hygiene og i helsesam mat. Men det er òg i Norden røten og forvitringa har synt seg størst. Og det ser ut som det er mellom dei med høgst IQ, dei vi er mest avhengige av, at forfallet er størst.

Dei med høgst IQ bør vi hegna om.. Det er dei som går rundt på arbeidsplassane og kjem med framlegg som "dersom vi gjer det slik, i staden for det vi har gjort før, så kan vi gjera arbeidet betre og snøggare".

"I ein nett publisert artikkel i fagtidsskriftet Intelligence nr. 66 2018,

"IQ decline and Piaget: Does the rot start at the top?", fortel" James Flynn

"ei ny søge. Eller ny og ny, delar har vore kjende ei tid. Dei med høgst IQ målt historisk i Noreg, er kulla fødte mellom 1965 og 1975, og aller høgst IQ har dei som vart fødte i 1975. Etter 75 stagnerte det ei kort tid, og så byrja det å ramla, stadig snøggare."

"For å summera opp: Tidlegare kunne dei flinkaste borna i Storbritannia mellom 12 og 14 handtere problema på eit formelt nivå". "Desimeringa av toppskorarar fører til at det vert færre 12-14-åringar som kan gjennomføra formelle operasjonar. Det igjen tyder at færre kan tenkja abstrakt, noko som igjen avgrensar evna deira til deduksjon og systematisk planlegging", skriv han. Ein ting er rett nok positivt: Ungane er betre i dataspel. "Dagens born er betre på her og no-tenking, til dømes i å spela vanskelege dataspel. Deira forståing av den fysiske verda er avgrensa til å sjå ein enkel samanheng mellom to variablar."

Sikkert en velkommen utvikling hos dem som måtte sysle i langtidsmanipulasjon.

"Så kva er grunnen til forfallet? Tre ting peikar seg ut: Den fyrste er den digitale revolusjonen. Det er dokumentert opp og ned av vegger at vi hugsar dårlegare det vi les på skjerm, og at å nytta skriveskrift og penn og blyant fører til langt betre læring enn tastaturskriving. Men over heile Norden, der forfallet har vore størst, har satsinga på digitalisering vore stor: Og sær-

leg stor har ho vorte sjølv om forskinga eintydig slår fast at data i skulen stort sett er skadeleg."

Flynns råd "til urolege foreldre? Det er ikkje å gje borna ein smarttelefon: Vi bør alle "lesa tjukke bøker, helst om historie"."

Og den norske skolen begynte engang for hundrer år siden med den tykke grunnboken i historie; "I begynnelsen skapte Gud ..."

Andreas Skartveit (Dag og Tid 02.03.18);

"Dei fleste på min alder hugsar karta i skulestova. Det var kart over Noreg, Europa, Amerika, Afrika og Asia." "Og det var kart over Jødeland. Det var det landet heitte. På kartet var det stort, like stort som Noreg. Og det var fullt av namn vi kjende. Første timen i skuledagen var enten bibelsoge eller bibellesing, kvar einaste skuledag. Og i dei timane vandra vi stort sett rundt i Jødeland. Vi var godt kjende der. Nasaret låg i nord, Betlehem i sør, Cæsarea ved kysten. Denne geografien kunne vi.

Men det var meir enn det. På Finnøy, der eg voks opp, hadde vi fem bedehus. Det var Emmaus i Steinnesvåg, Betania på Reilstad, Salem på Lauvsnes, Betel på Judaberg og Sion hos pinsevenene på Landa. Vi vandra dagleg rundt i jødelandsgeografien. Jødeland var i kvardagen vår. Historia var no."

"Det var ikkje berre geografien i Jødeland vi dagleg vandra i, mellom bedehusa. Det var også arbeidsfolk, gjetarar og fiskarar, med arbeid og yrke vi kjende, kollegaer å kalle. Dei gjorde så å seie vårt daglege arbeid evangelisk, som i evangeliet." Frelseren, Guds Sønn, en bygningsmann.

"Det er som en vismann har påpekt ikke slik at folk som slutter å tro på Gud, begynner å tro på ingenting. De begynner å tro på hvasomhelst." (Niels Chr. Geelmuyden) "Å frykte Herren er begynnelsen til kunnskap". (Pred.1,7)

Som nevnt har jeg ikke lest høringsnotatet som følger Dep.s forslag til postombringelse; dog ber jeg at nærværende tillegges hørings svarene Dep. efter forlydende skal 'lytte til'.

Dag Jørgen Høgetveit